

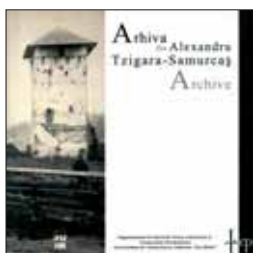
ARTE

O „operă deschisă“

**Arhiva Alexandru Tzigara-Samurçaș /
The Alexandru Tzigara-Samurçaș
Archive**

**Editura Universitară
„Ion Mincu“, 2010**

*Două
opinii
despre
o carte*

preț neprecizat

*volum bilingv
(român-englez),
editat de Departamentul
de Istoria & Teoria
Arhitecturii și Conservarea
Patrimoniului, Universitatea
de Arhitectură și Urbanism
„Ion Mincu“, finanțat
de Uniunea Arhitecților
din România*

*coordonator
Anca Brătuleanu*

*texte de Nicolae Lascu,
Toader Popescu,
Irina Calotă*

conține CD

Nu știu cât de largă va fi distribuția acestui mic volum, destinat întâi de toate să fie donat unor cercetători potențial interesați. În pofida acestei circulații mai degrabă confidentiale, cred că el merită să intre în atenția unui număr mai larg de cititori. Volumul își propune să prezinte o colecție de imagini provenind din arhiva Alexandru Tzigara-Samurçaș, care a făcut obiectul unei inventarieri grijulii și unei structurări tematice, de către o echipă coordonată de Anca Brătuleanu. Această arhivă, compusă din diapozitive pe sticlă, fusese deținută de Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu“. O parte a ei – cea care face obiectul cărții de care mă ocup – a fost transferată, după moartea lui Tzigara-Samurçaș, Universității de Arhitectură și Urbanism. O alta (mai cuprinzătoare) a fost donată după 2000 Muzeului Țăranului Român și a fost parțial inventariată.

Cuvântul înainte al lui Nicolae Lascu face cunoscută intenția Departamentului de Istoria & Teoria Arhitecturii și Conservarea Patrimoniului de a relua, după mai bine de 30 de ani, activitatea de publicare a fondurilor de patrimoniu aflate în custodia sa și integrează volumul de față în acest proiect mai cuprinzător. Textul Irinei Calotă („Inventarierea arhivei – o «operă deschisă»“) este o mai detaliată descriere a conținutului arhivei Tzigara-Samurçaș și un îndrumar privind felul în care colectivul care a lucrat la studierea ei a ales s-o structureze. Aceste texte cu caracter mai tehnic îl flanchează pe cel al lui Toader Popescu („Cioburi ale unor lumi încurcate“), în care autorul conturează personalitatea și destinul lui Alexandru Tzigara-Samur-

çaș și încearcă să deslușească trăsăturile specifice ale acestei arhive de imagini, datînd, după toate probabilitățile, din jurul anului 1904. Sîntem deci la o distanță de mai bine de un secol de ceea ce cred că e primul efort notabil în România de a alcătui o „bază de imagini“, cu mijloacele tehnice disponibile în acea epocă; o operă de pionierat, mai puțin cunoscută decît ar fi meritat. Volumul este o parțială reparație a acestei semiuitări, care își va primi, poate, în viitor completarea, printr-o publicație comparabilă a corpusului deținut de MȚR. Textele mai sus pomenite introduc o selecție de imagini din arhivă, grupate tematic. În fapt, corpusul de imagini este nu numai cantitativ, ci și tipologic și tematic mult mai cuprinzător. CD-ul atașat volumului permite consultarea lui completă. Annotate cu minuție, imaginile sînt aici la dimensiuni mici, cu o funcție pur documentară; ele sînt consultabile la rezoluția maximă la Departamentul de Istoria & Teoria Arhitecturii și Conservarea Patrimoniului al Universității de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu“.

Desigur, interesul acestui volum nu stă doar în caracterul său reparator-recuperator; el nu e epuizat nici de valoarea istoric-documentară a multora dintre imagini. Caracterul eterogen (inclusiv în termeni de proveniență) al acestui corpus, calitatea inegală a imaginilor, dificultatea de a descifra imediat criteriile includerii și ordonării fac ca el să fie intrigant – *toute proportion gardée* – așa cum e intrigant cel alcătuit de Aby Warburg în *Mnemosyne Atlas* și să merite o anchetă mai aprofundată, a cărei primă schiță e oferită de Toader Popescu. O parte importantă din această arhivă avea o funcție didactică, ilustrînd cursurile de istoria artei ținute de Tzigara-Samurçaș la Școala de Arte Frumoase și în alte locuri; un aspect interesant al cercetărilor pe care le-ar putea prilejui privește locul ei (și al autorului ei) în istoria predării acestei discipline. Cum arată autorii, arhivarea propusă de ei e o „operă deschisă“, în care sîntem invitați să ne croim propriile trasee. Prin publicarea acestui volum și prin accesul la baza de imagini, acest lucru devine posibil.

Anca Oroveanu

ARTE

O comoară: arhiva Tzigara-Samurcaș

**Arhiva Alexandru Tzigara-Samurcaș /
The Alexandru Tzigara-Samurcaș
Archive**

**Editura Universitară
„Ion Mincu”, 2010**

Nu demult, Departamentul de Istorie, Teoria Arhitecturii și Conservarea Patrimoniului al Universității de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” din București a lansat la apă produsul unei munci enorme, de ani de zile, al câtorva membri ai săi: arhiva foto, în format digital, a lui Alexandru Tzigara-Samurcaș. Mai precis, partea din arhiva vizuală a acestuia aflată în păstrarea departamentului, pentru că o altă parte a arhivei se află în custodia MTR, de unde, sperăm, va ieși, de asemenea, în format digital, spre a o întregi pe surata sa de la Arhitectură. Tipărirea cărții (cu CD adăugat) se datorează unui grant al UAR, din banii colectați prin taxa numită Timbrul Arhitecturii, care finanțează exclusiv proiecte culturale.

Cîțiva colegi tineri (Irina Calotă, Maria Boștenaru, Dan Ciprian Buzilă, Diana Pop, Alexandra Teodor) s-au ocupat de transpunerea diapozițivelor de pe sticlă în format digital și de ordonarea arhivei. Prof. Anca Brătuleanu (șefa amintitului departament) a coordonat întregul proces, în vreme ce prof. Nicolae Lascu și Toader Popescu au comentat rezultatul, în texte bilingve (română și engleză), așa încît, și din acest punct de vedere, produsul final este exportabil. Prin grija dnei profesor Brătuleanu, el ajunge în biblioteci academice, unde nu va rămîne cu paginile netăiate. Există un interes nedisimulat de cercetare pentru marginile Europei la schimbarea de veac și pentru arhitectura lor, dacă e să mă gîndesc doar la prof. Jeremy Howard de la St. Andrew University (Scoția), care ne este, în plus, tuturora, și un drag prieten.

Observatorul cultural a fost mai rapid în a semnala evenimentul lansării. Așa că îmi rămîne

plăcerea de a comenta produsul și personajul îndărătul său. Curios lucru: autorul fotografiilor din arhivă a reapărut în actualitate de două ori. Prima dată, prin intermediul acestei schimbări de suport a fotografiilor sale care, astfel, redevin utilizabile și, deci, publice. A doua oară, prin prezentarea sa în volumul „Germanofiliu”, al profesorului Lucian Boia (Editura Humanitas, 2010). Profesor la Arte frumoase, Tzigara-Samurcaș a pregătit aceste capsule ale timpului, care sînt fotografiile sale, pentru a le arăta studenților la cursuri. În plus față de această funcțiune, ele au căpătat, în timp, și o alta, aceea de martor al statutului diferitelor monumente ale țării noastre, dar și de peste hotare, la vremea cînd fotografiile au fost luate. Specialiștii în istorie vor juca: Sfinxul e îngropat în nisip, bunăoară; Văcăreștii sînt, încă, o biserică splendidă; altele, din București și din țară, ne sînt, de asemenea, înfățișate (uneori, popa dă scară unui detaliu de ușă). Putem vedea peisaje urbane de o mare complexitate, din Marsilia, Istanbul, dar și din felurite sate ale României acelor vremi. Altele sînt ruini și, cu timpul, au fost refăcute în spiritul acestuia, nu neapărat în felul în care autorul fotografiilor îl va fi dorit. Să ne amintim doar de disputa, celebră în epocă, pe care el a avut-o cu Ion Mincu pe tema restaurării de la Stavropoleos. Mincu a refăcut, dar a și adăugat ceea ce lipsea: turla, de pildă, care, după tipicul bisericilor grecești, era doar o cupolă la biserică originală. Cu turlă, biserică s-a autohtonizat. Curtea, mai apoi, cea a cărei atmosferă pitorească ne răpește și astăzi din cruzimea Bucureștilor. Or, Tzigara-Samurcaș voia o reconstituire fidelă și argumenta în favoarea acesteia. Astăzi, ar fi fost de partea conservatorilor puri și duri într-ale monumentelor? Greu de spus.

Ce este însă mai ușor de spus este că, în vremea ocupației germane a Bucureștilor, a fost prefect de poliție. Cînd scria despre Coriolan Drăg..., Caragiale nu știa că anticipează soarta atîtor spirite luminate ale țării sale, ce vor trece cu arme și bagaje în politică sau în administrație, pe te și miri ce posturi de pură vocație. Auzi: profesor de Arte frumoase – prefect de poliție! Și cînd: în vremea ocupației germane!

Augustin Ioan

*Două
opinii
despre
o carte*

preț neprecizat

*volum bilingv
(român-englez),
editat de Departamentul
de Istoria și Teoria
Arhitecturii și Conservarea
Patrimoniului, Universitatea
de Arhitectură și Urbanism
„Ion Mincu”, finanțat
de Uniunea Arhitecților
din România*

*coordonator
Anca Brătuleanu*

*texte de Nicolae Lascu,
Toader Popescu,
Irina Calotă*

conține CD